

Mats Nylund r

Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä happamien sulfaattimaiden kartoituksen ja ehkäisemishjelman laatimiseen (500 000 euroa)

Eduskunnalle

Happamista sulfaattimaista (HS-maista) vesistöihin joutuvat happamat ja metallipitoiset vedet ovat Suomen suurimpia vesiensuojeluongelmia. Kuvaavaa on, että HS-maista joutuu vesistöihin monta kertaa enemmän metalleja (alumiinia, kadmiumia, nikkeliä, sinkkiä ym.) kuin Suomen koko teollisuudesta yhteensä. Vesienhoidon toteutusohjelman 2010—2015 mukaan EU:n vesipuitedirektiivin edellyttämää pintavesien hyvää tilaa vuoteen 2015 mennessä ei pystytä HS-maiden vaikutusten takia Länsi-Suomessa saavuttamaan tämän päivän toimenpiteillä.

Jääkauden jälkeen Suomen rannikkoalueet olivat meren peitossa, ja alkaen n. 8 000 vuotta sitten on meren pohjalla syntynyt rikkipitoista sulfidisavea, joka maankohoamisen myötä on noussut merestä ja jota käytetään tänä päivänä pitkälti maataloustarkoituksiin. Kun rannikolla maa- ja metsätalouden kuivatuksen, ruoppausten ja rakennustöiden yhteydessä rikkipitoinen maa (tumma savi) joutuu pohjaveden pinnan yläpuolelle, muodostuu maaperässä rikkihappoa, joka vuorostaan liuottaa metalleja. Maa muuttuu happamaksi sulfaattimaaksi tai alunamaaksi. Happamuus ja metallit huuhtoutuvat sateiden yhteydessä vesistöihin aiheuttaen laajoja vahinkoja, kuten kalojen massakuolemia ja vahingoittuneita tai täysin elottomia jokia suoistuneen. Suomessa on HS-maita arviolta jopa 300 000 hehtaaria lähinnä Turun ja Oulun välisellä alueella. Sisämaahan ne ulottuvat n. 80 m:n korkeudelle, esim. Seinäjoen seudulle. Euroopassa HS-maita on Suomessa ja jonkin verran Ruotsissa.

Hyvin kuivan kesän sekä sateisen syksyn 2006 jälkeen happamilta sulfaattimailta tulleet metallit ja happamuus aiheuttivat laajoja kalakuolemia mm. Kyrönjoella, Luodon-Öjanjärvellä, Ähtävänjoella, Perhonjoella ja Siikajoella. Ongelmat ovat olleet tiedossa kauan, mutta talven 2006—2007 tapahtumien jälkeen ja EU:n vesipuitedirektiivin velvoitteiden takia ovat toimenpiteet haittojen vähentämiseksi lisääntyneet.

Vesiensuojelun keskeisiksi ohjauskeinoiksi on nostettu tiedotus ja neuvonta happamista sulfaattimaista (HS-maista) kaikilla sektoreilla, kartoitus happamista sulfaattimaista ja näiden maiden aiheuttamista kuormitusriskeistä vuoteen 2015 mennessä, kustannustehokkaiden menetelmien käyttöönotto ja kehittäminen haittojen vähentämiseksi, vesiensuojelutoimenpiteiden sisällyttäminen maatalouden, metsätalouden ja kuivatuksen tukijärjestelmiin, HS-maiden huomioon ottaminen maankäytössä sekä lainsäädännölliset muutokset ja täydennykset. Valtioneuvoston päätöksen mukaan toimenpiteet voidaan sisällyttää maatalouden ympäristö- tai investointitukiin.

Talousarvioaloite TAA 228/2015 vp

Maa- ja metsätalousministeriön ja ympäristöministeriön laatimassa kansallisessa strategiassa "Happamien sulfaattimaiden aiheuttamien haittojen vähentämisen suuntaviivat vuoteen 2020" sekä valtioneuvoston 17.2.2011 hyväksymässä vesienhoidon toteutusohjelmassa 2010—2015 todetaan, että on ensiarvoisen tärkeää kartoittaa HS-maiden sijaintia, syvyyttä ja laatua. HS-maiden tarkempi yhtenäinen kartoitus on hyvin kiireellistä, jotta happamuuden ehkäisemisen ja torjunnan suunnittelu ja toteutus on mahdollisimman tehokasta. Kartoitukseen on varattava riittävä rahoitus.

TEM:n ja Geologian tutkimuskeskuksen GTK:n sopimuksen mukaisesti GTK pyrkii toteuttamaan happamien sulfaattimaiden yleiskartoituksen vuoden 2015 loppuun mennessä. Kartoitus eteni alkuun suhteellisen hyvin lähinnä vuoden 2012 lopussa päättyneen ulkopuolisen rahoituksen turvin (LIFE+ ja EAKR). Vuoden 2013 kartoitustyötä GTK on vienyt eteenpäin oman budjettinsa puitteissa ja parin pienen yhteisrahoitteisen hankkeen turvin alueellisten toimijoiden kanssa. Tällä tavalla kartoitus ei kuitenkaan valmistu vuoden 2015 loppuun mennessä, vaan kesän 2013 perusteella työ näyttää venyvän vuoteen 2018, koska GTK ei voi omasta ja vuosittain pienenevästä budjetistaan lohkaista koko tähän tehtävään vaadittavaa rahoitusta ja ulkopuolisen rahoituksen hankkiminen tässä taloustilanteessa ja EU:n rahoituskausien välissä on melkein mahdoton ja runsaasti resursseja vievä tehtävä.

Valtioneuvoston päätöksestä vesienhoitosuunnitelmista (10.12.2009) selviää, että happamien sulfaattimaiden haittojen torjunnan ja ehkäisemisen vuosikustannukset ovat yhteensä noin 25 miljoonaa euroa vuodessa ja että vesienhoitosuunnitelmissa esitettyjen toimenpiteiden toteutukseen tarvitaan valtion lisärahoitusta. On erittäin tärkeää, että tämä priorisointi, joka vaatii monivuotisen perusrahoituksen, näkyy talousarviossa.

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että eduskunta lisää 500 000 euroa momentille 30.40.21 happamien sulfaattimaiden kartoitukseen, ehkäisy- ja torjuntamenetelmien kehittämiseen sekä ympäristöhaittojen ehkäisemishjelman laatimiseen.

Helsingissä 9.10.2015

Mats Nylund r